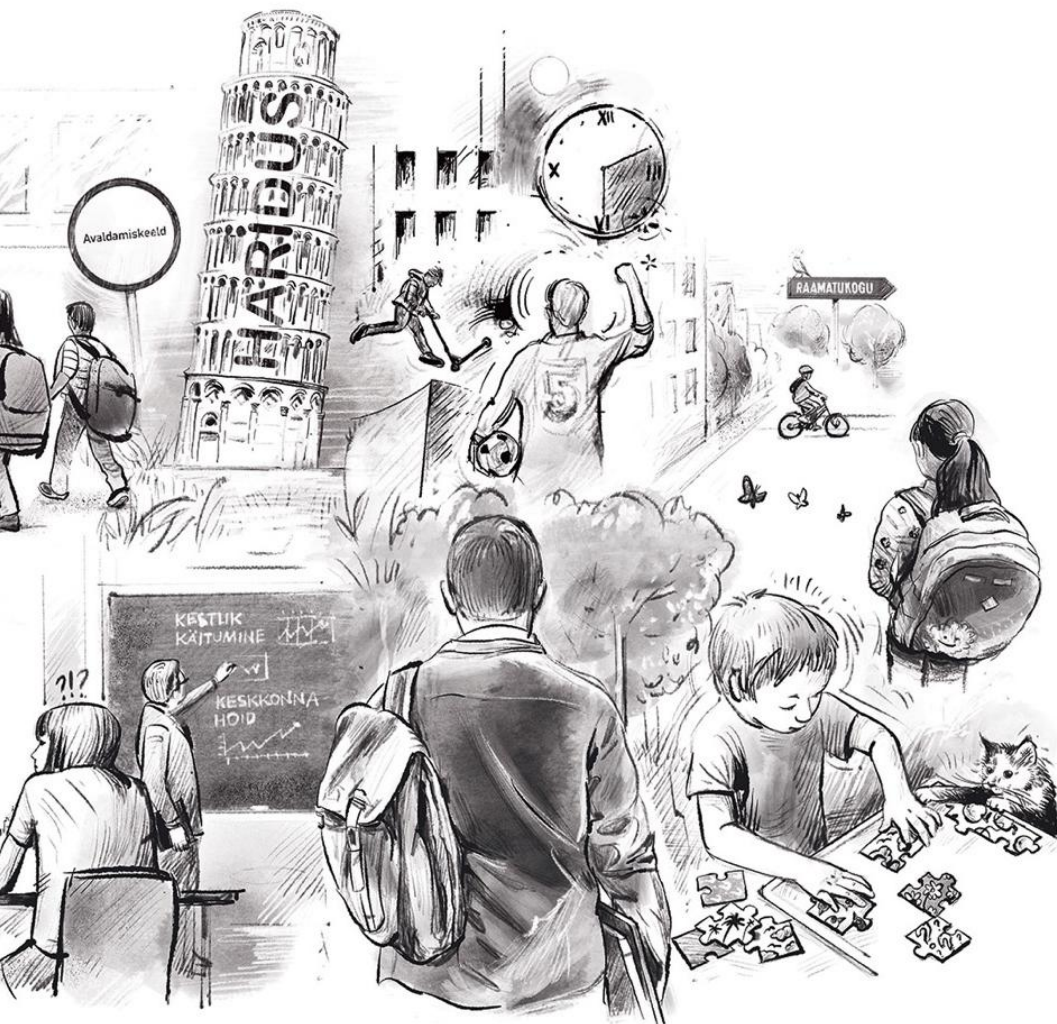

Millele pöörata tähelepanu ja mida arvestada Eesti inimarengu aruannet lugedes, kui planeerida omavalitsuses tegevusi

Eneli Kindsiko, PhD

Eesti inimarengu aruande 2026 peatoimetaja

September 2026

Mida peaks KOV järgmise eelarve tegemisel hariduse kohta teisiti küsima?

Eesti inimarengu aruande põhisõnumid

1. Haridus on Eesti tugevuse alus, kuid süvenev ebavõrdsus murendab seda.
2. Tark haridus peab looma tarka arengut üle Eesti.
3. Me teame palju, nüüd on vaja julgust vastutada ja tegutseda.
4. Eesti e-riigina alarakendab oma potentsiaali hariduses.
5. Eesti haridus vajab tervislikku lahutamistehet.

Eesti inimarengu aruanne 2026

HARIDUS ÜHISKONNA PEEGLIS

“Ühegi ministeeriumi töökava ei pääse hariduslõhe mõjudest. Hariduslõhe jõuab tervisesse ja tööturule, sotsiaalteenustesse ja õigussüsteemi, peresuhetesse ja turvatundesse. Lapsed, kes on n-ö nähtamatuteks muudetud, ei jää nähtamatuks – nad ilmuvad haiglajärjekordadesse, politsei statistikasse, lähisuhtevägivalla juhtumitesse, toimetulekutoetuste registritesse. ”

(Eesti inimarengu aruanne 2026)

1. Haridus on Eesti tugevuse alus,
kuid süvenev ebavõrdsus
murendab seda

Hariduslik ebavõrdsus

- ✓ Tallinnas on vanemate majandusliku tausta seos matemaatikatulemustega ligikaudu kaks korda tugevam kui mujal Eestis.
- ✓ Üle Eesti on seos ajas kasvanud ehk hariduslik kihistumine kasvab.
- ✓ Mida suurem osakaalu sissetulekust moodustavad toetused, seda madalam eksamihinne.

Seos kooli keskmise matemaatikaeksami tulemuse ning vanema(te) majandusliku tausta vahel

Piirkond	2017	2018	2020	2021
Ema sissetulek (Tallinn)	0,677***	0,730***	0,716***	0,704***
Ema sissetulek (v.a Tallinn)	0,284***	0,347***	0,351***	0,389***
Ema sissetulek (v.a Tallinn ja Tartu)	0,224***	0,295***	0,285***	0,330***
Isa sissetulek (Tallinn)	0,637***	0,728***	0,789***	0,775***
Isa sissetulek (v.a Tallinn)	0,248***	0,309***	0,355***	0,395***
Isa sissetulek (v.a Tallinn ja Tartu)	0,179***	0,251***	0,289***	0,332***
Toetuste osakaal pere sissetulekust (Tallinn)	-0,643***	-0,693***	-0,743***	-0,708***
Toetuste osakaal pere sissetulekust (v.a Tallinn)	-0,267***	-0,288***	-0,369***	-0,406***
Toetuste osakaal pere sissetulekust (v.a Tallinn ja Tartu)	-0,220***	-0,248***	-0,322***	-0,369***

Õpilase kodune taust on olulisem seal, kus kooli mõju on väiksem (nt lugemine), samas kui kooli kvaliteet määrab tulemusi pigem ainetes, mida kool ise rohkem kujundab (nt matemaatika ja loodusteadused).
([Heyneman, 2005](#))

28% lapsevanematest on palganud lapsele eraõpetaja
([Kindsiko, 2025](#))

Põhikooli keskmine ema sissetulek, 2017-2021, maakonna vaade, 2017 vs 2021 min ja max

Eesti keskmine palk 2017 oli 1221 eurot, 2021 oli 1548 (Statistikaamet)

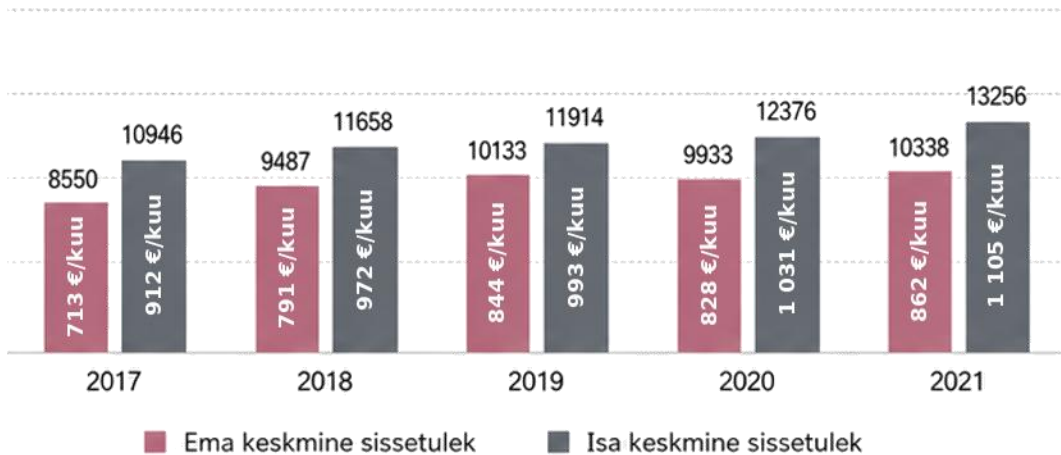
Suurimad sissetulekukäärid koolide vahel on Tallinna, Tartu ja Pärnu mõjupiirkonnas

Maakond	2017			2021		
	Min	Max	Vahe	Min	Max	Vahe
Harju	622	2162	3,5	808	2859	3,5
Hiiu	812	937	1,2	931	1391	1,5
Ida-Viru	498	1149	2,3	684	1514	2,2
Järva	625	928	1,5	936	1381	1,5
Jõgeva	582	918	1,6	839	1192	1,4
Lääne	726	1019	1,4	1031	1271	1,2
Lääne-Viru	692	1046	1,5	805	1366	1,7
Pärnu	632	1209	1,9	780	1717	2,2
Põlva	678	935	1,4	918	1247	1,4
Rapla	689	1270	1,8	959	1621	1,7
Saare	668	994	1,5	953	1303	1,4
Tartu	614	1541	2,5	857	2051	2,4
Valga	547	967	1,8	796	1351	1,7
Viljandi	581	1002	1,7	781	1398	1,8
Võru	679	989	1,5	859	1294	1,5

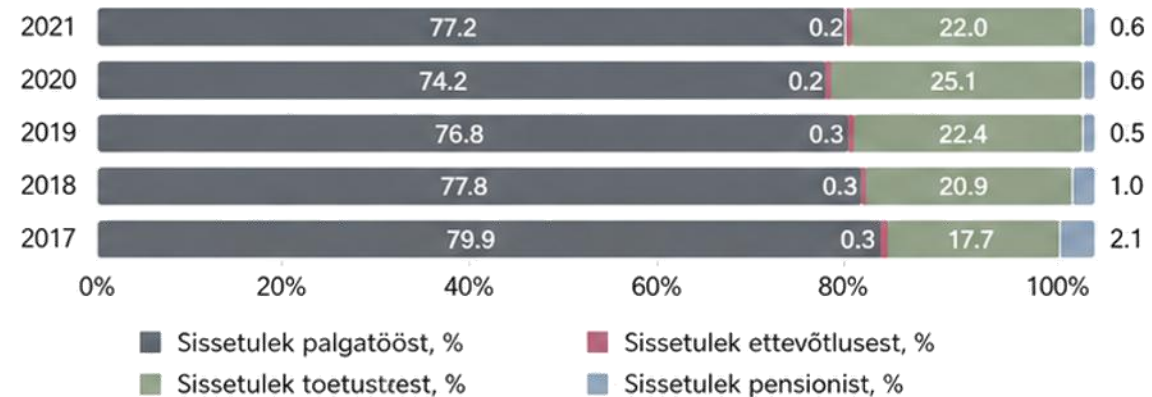
Näide: 2 Tallinna linna kooli

Kool A

Kooli keskmine lapsevanemate sissetulek

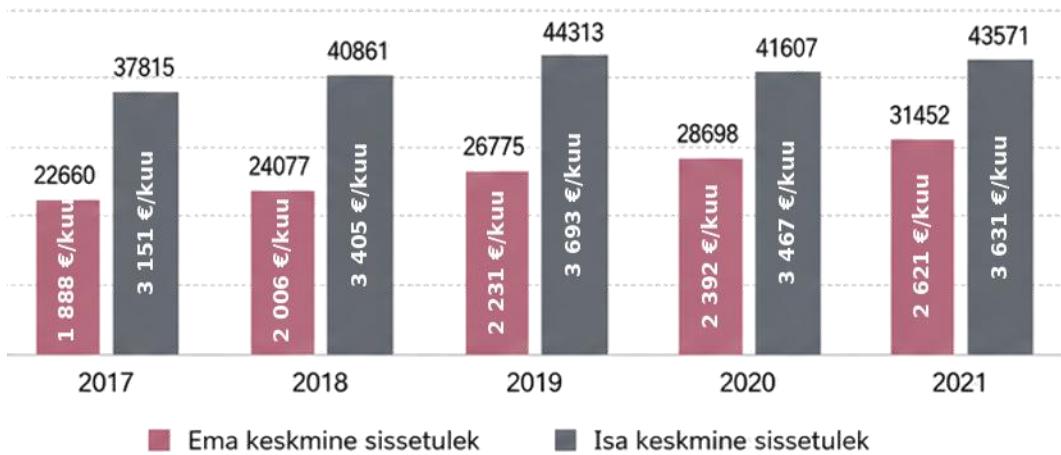
Pere (ema+isa): millest sissetulek tekib?

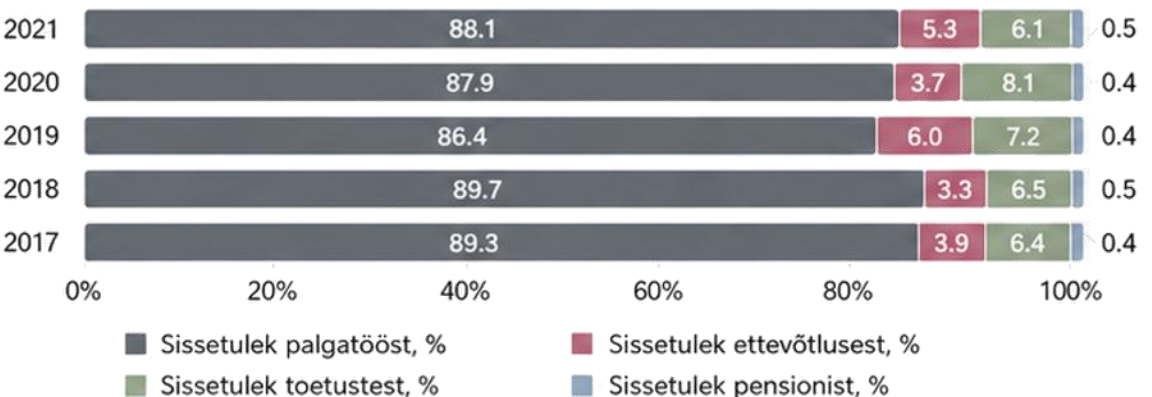
Koolis B on emade keskmine sissetulek 2,8 ja isade keskmine sissetulek 3,5 korda suurem kui koolis A

Kool B

Kooli keskmine lapsevanemate sissetulek

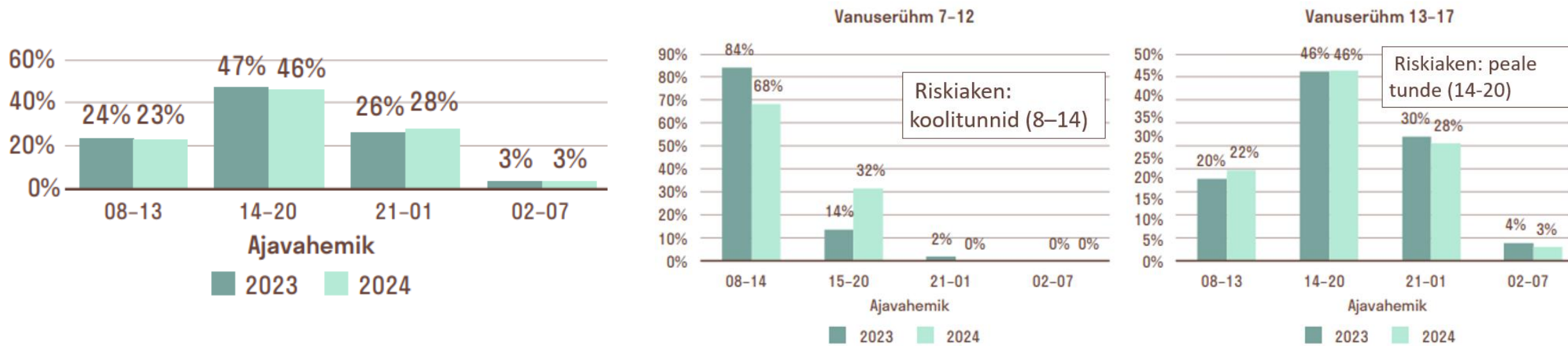
Pere (ema+isa): millest sissetulek tekib?

Märkus: sissetulekud – brutosumma; Andmed: Statistikaamet; seda, kas ema ja isa koos elavad ühes leibkonnas, ei tea.

Huvihariduslik ebavõrdsus

Noorte õigusrikkumiste riskiaken: 14-20 ehk huvihariduse ajaaken

- ✓ Kui kõrge sissetulekutasemega vanemate laste seas osaleb huvihariduses ligi 60%, siis madala sissetulekutasemega peredes on osalus langenud vaid 37–40%ni.
- ✓ Madala sissetulekuga perest pärit lapsel, kes ei ole huvihariduses osalenud, on koolitee katkemise risk 3-5 korda suurem.
- ✓ Teismelised osalevad huvihariduses kõige vähem (25% 16-19a vs 55% 7-9a), kuigi risk on just selles vanuses kõige suurem

Mida see tähendab KOVi eelarvele?

Kas raha läheb sinna, kus vajadus/mõju on suurim?

Odavam on sekkuda vara kui maksta hiljem tagajärgede eest.

Eestis tasub küsida, kuivõrd süvendavad hariduslõhet ka **koolide ressursierinevused** – õpetajate ja tugispetsialistide puudus, vähesed võimalused kvaliteetsete õpikute ostmiseks jne.

“Hariduse näitajad on Eestis küll tugevad, kuid ei suuda täielikult kompenseerida tervise ja majanduse puudujääke”

(Eesti inimarengu aruanne 2026)

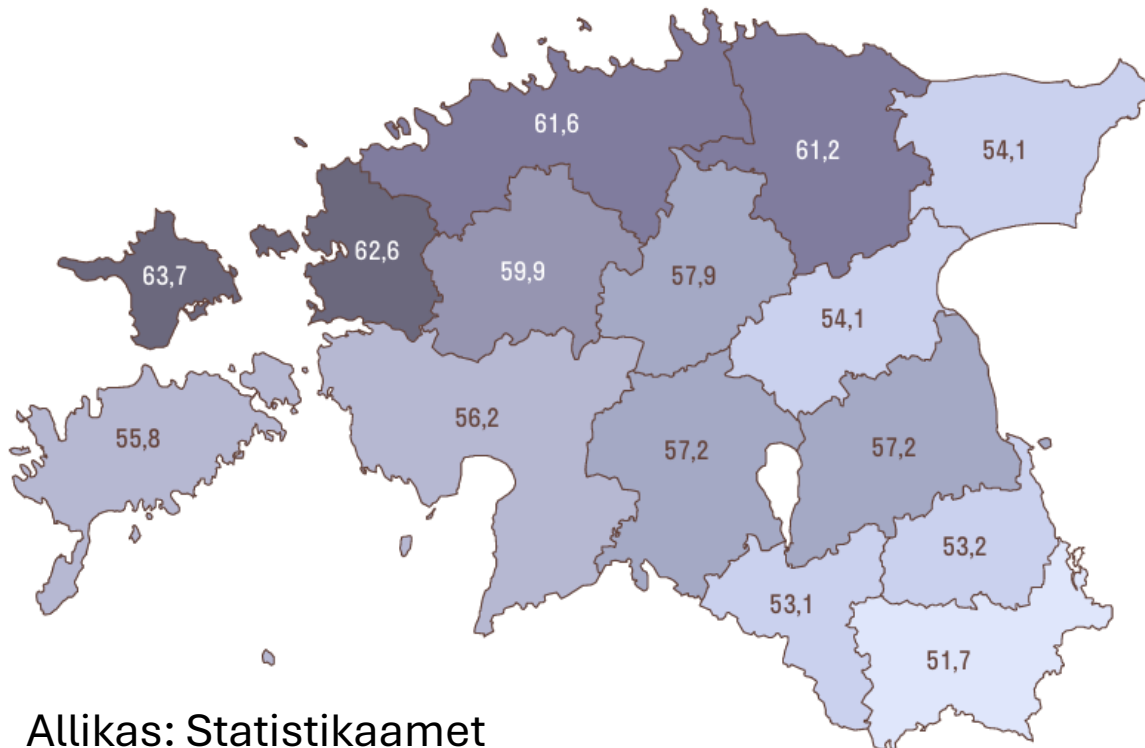
2. Tark haridus peab looma tarka arengut üle Eesti

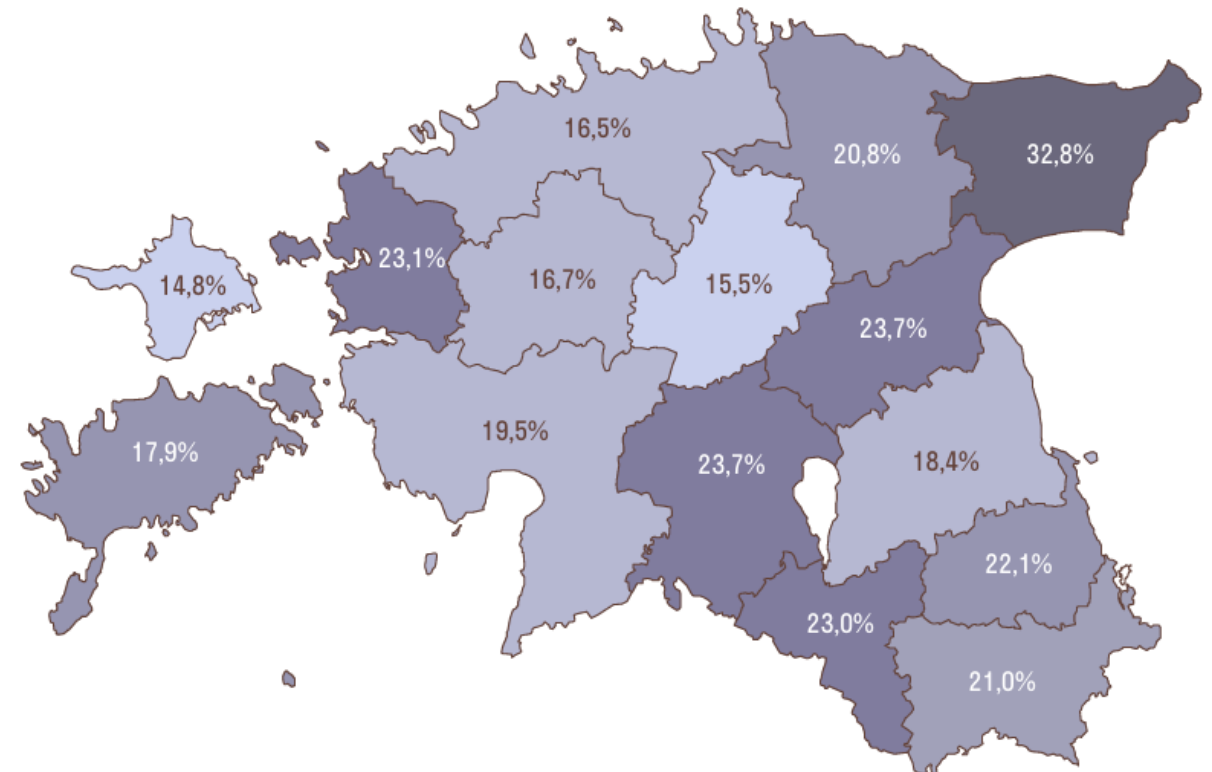
Postiindeks mõjutab endiselt eestlaste eluvõimalusi

Eesti sees on tervena elatud aastates ligi 12-aastane vahe ning suhteline vaesus võib piirkonniti erineda kaks korda.

**Tervena elada jäänud aastad sünnihetkel
maakonniti, 2023/24**

Suhtelise vaesuse määr maakonniti, 2024

Allikas: Statistikaamet

Eestlaste kõrge haridustahe ei jõua majandusse ega tervisesse

Kõrgharidusega mees elab sookaaslasest 11 aastat kauem.

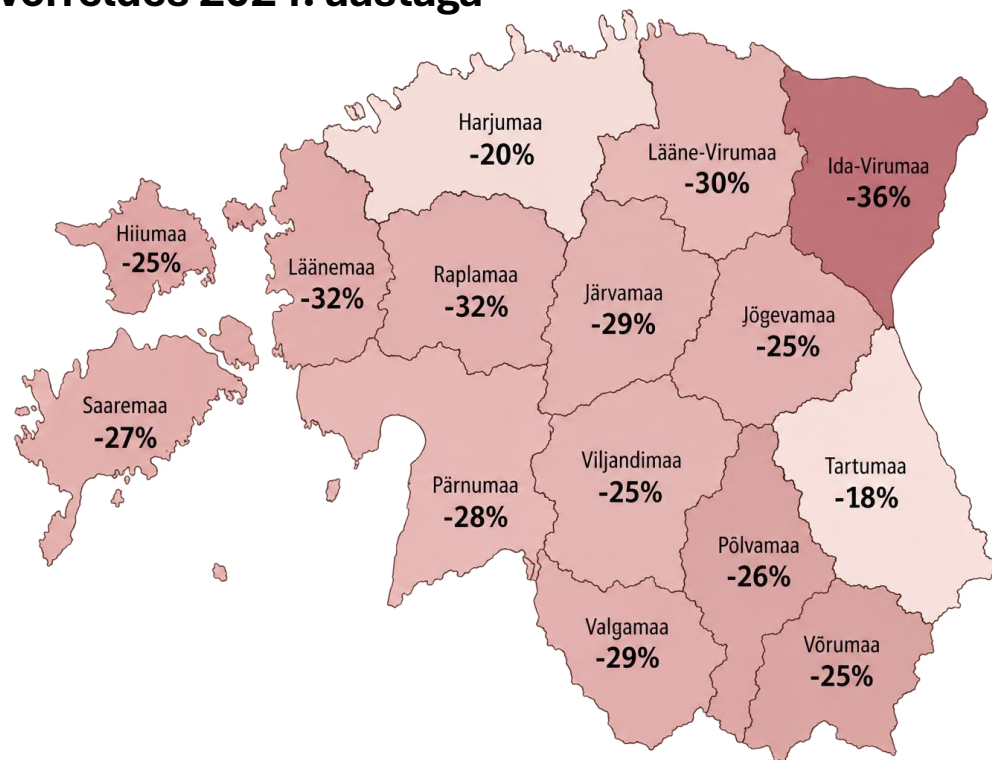
Oodatav eluiga ja tervena elada jäänud aastad soo ja haridustaseme järgi, 2024

	Sugu		Haridus						Asustusüksus			
	M	N	Põhi- haridus		Kesk- ja kutse- haridus		Kõrgharidus		Maaline		Linnaline	
			M	N	M	N	M	N	M	N	M	N
Oodatav eluiga	75,1	83,4	68,4	77,8	75,0	83,4	79,2	86,0	73,7	82,5	76,1	84,4
Tervena elada jäänud aastad	56,8	60,6	48,5	51,1	56,3	58,5	61,4	64,5	54,8	58,5	57,8	61,5
Vahe	18,3	22,8	19,9	26,7	18,7	24,9	17,8	21,5	18,9	24	18,3	22,9

Nobelisti [James Heckman](#) (2008): inimese kujunemises on keskkonnal suurem roll kui geenidel.

Hea hariduse võib saada igas omavalitsuses

5.-19. aastaste arvu muutus 2040. aastaks
võrreldes 2024. aastaga

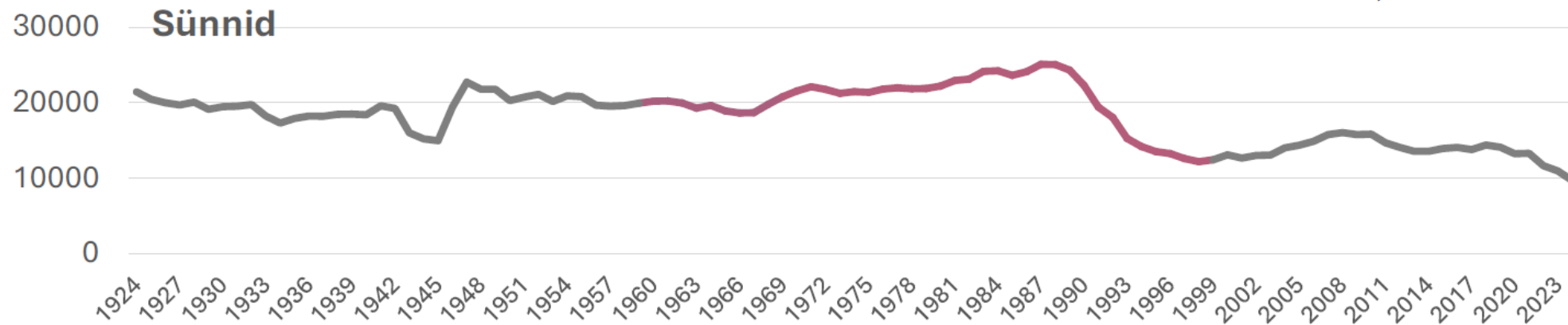
Kuidas head haridust demograafilise muutuse tingimustes üle Eesti alles hoida?

“Üks KOV-üks kool” mudel tooks tulevikukindluse paljudele piirkondadele ([ptk 4, Pedaste jt, inimarengu aruanne 2026](#))

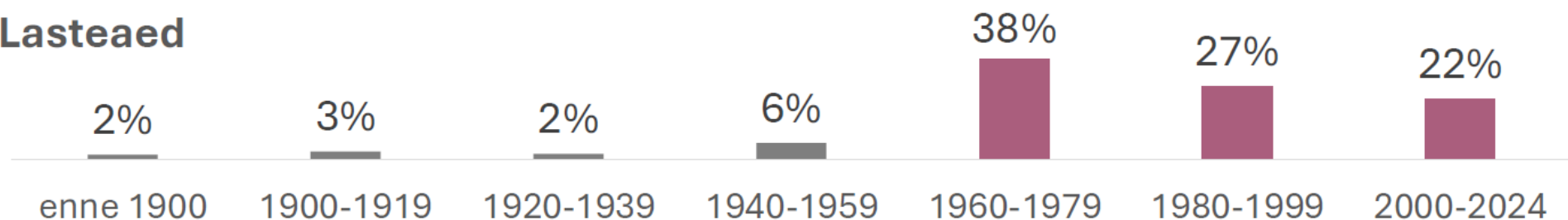
Hoonete kasutuselevõtu aasta ja sünnid

1960-1999: 65% lasteaedu, 49% koole

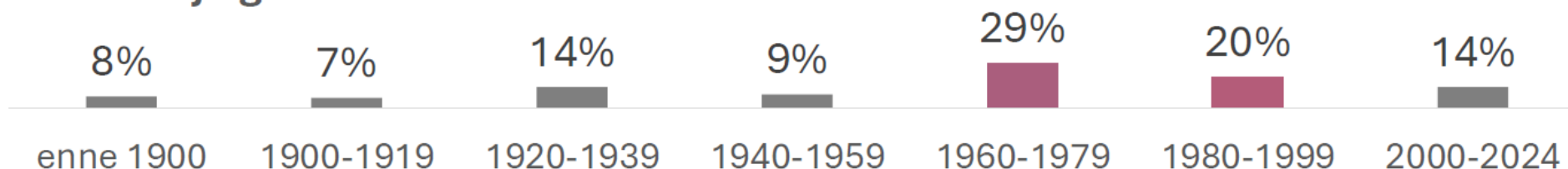
1960-1979: 38% lasteaedu, 29% koole

Lasteaed

Põhikool ja gümnaasium

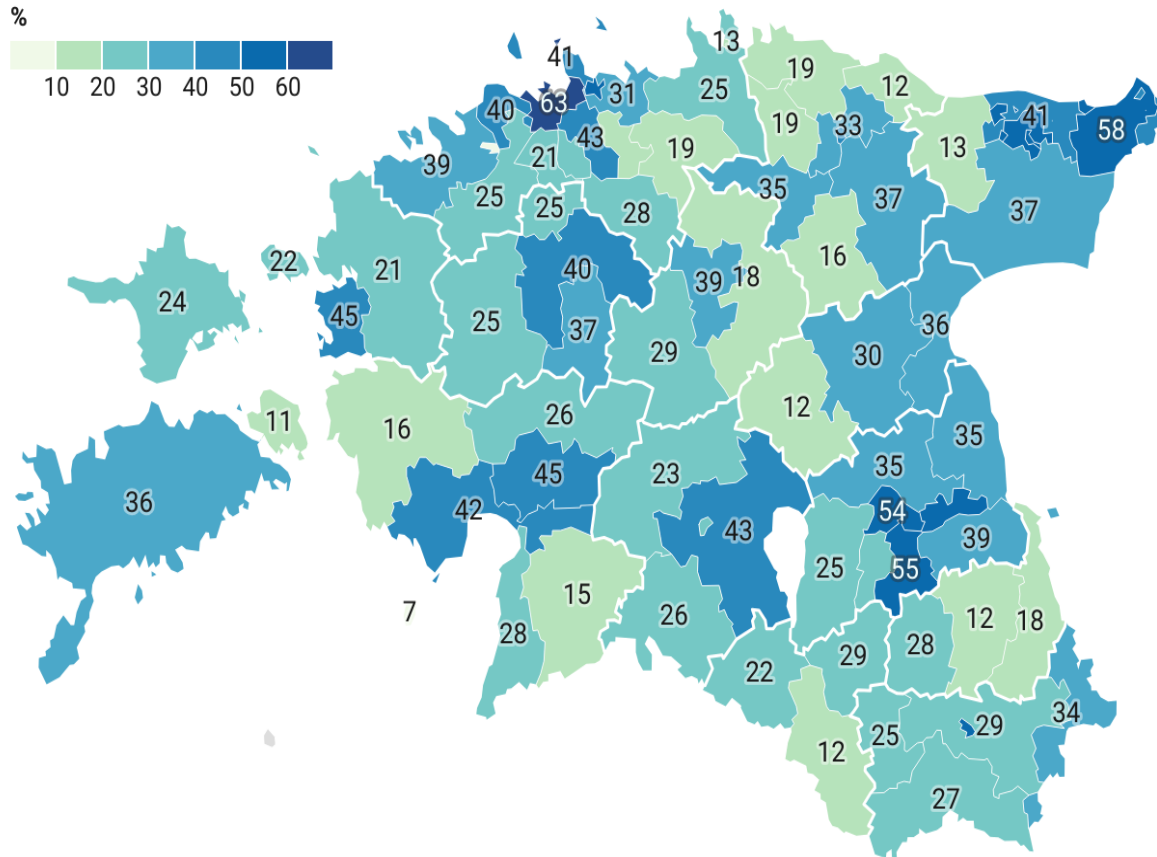
KOV-i piirid ja KOV-i arv on ajas muutunud kiiremini kui koolid.

Suur osa tänasest haridusvõrgust rajati ajal, mil sündimus oli 20-25 000 aastas.

45% lastest **ei käi** kodule lähimas
algkoolis

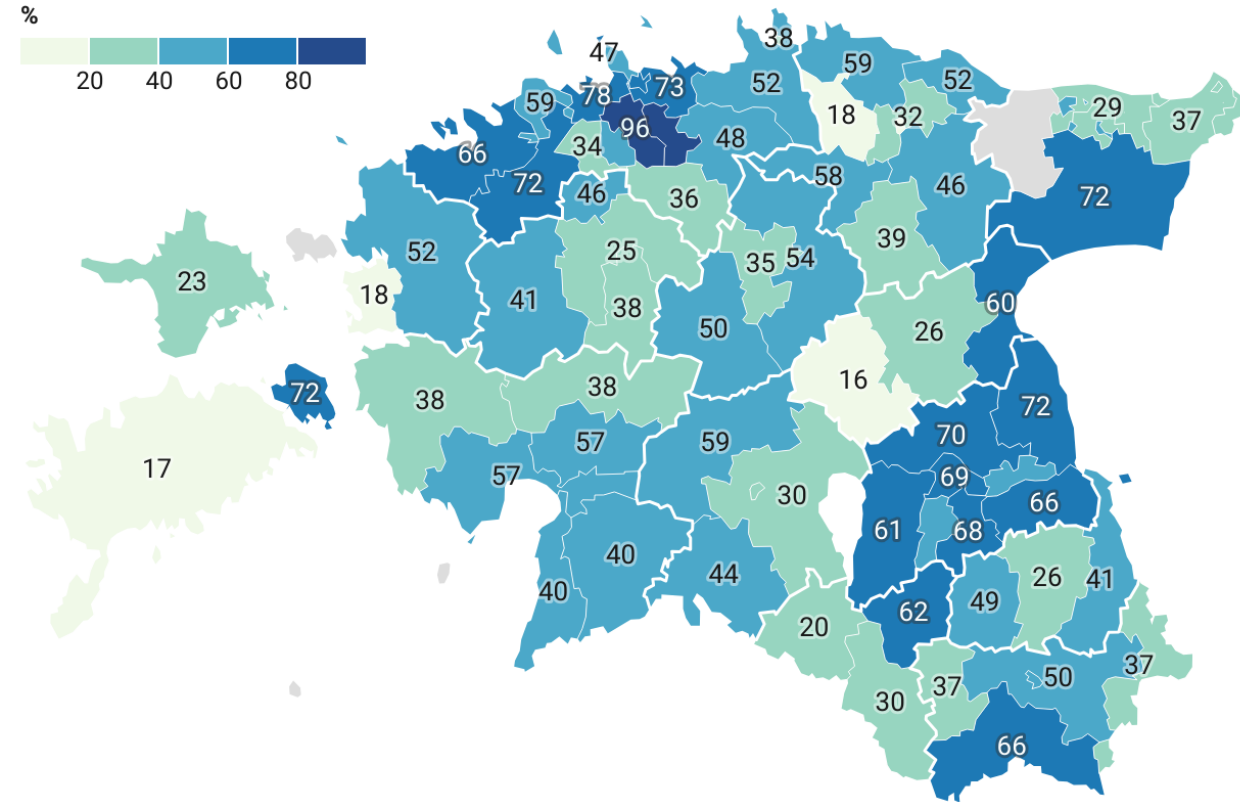
KOV

Kui paljud lapsed ei käi lähimas algkoolis?

59% õpilastest **ei käi** kodule lähimas
gümnaasiumis

Kui paljud õpilased ei käi lähimas gümnaasiumis?

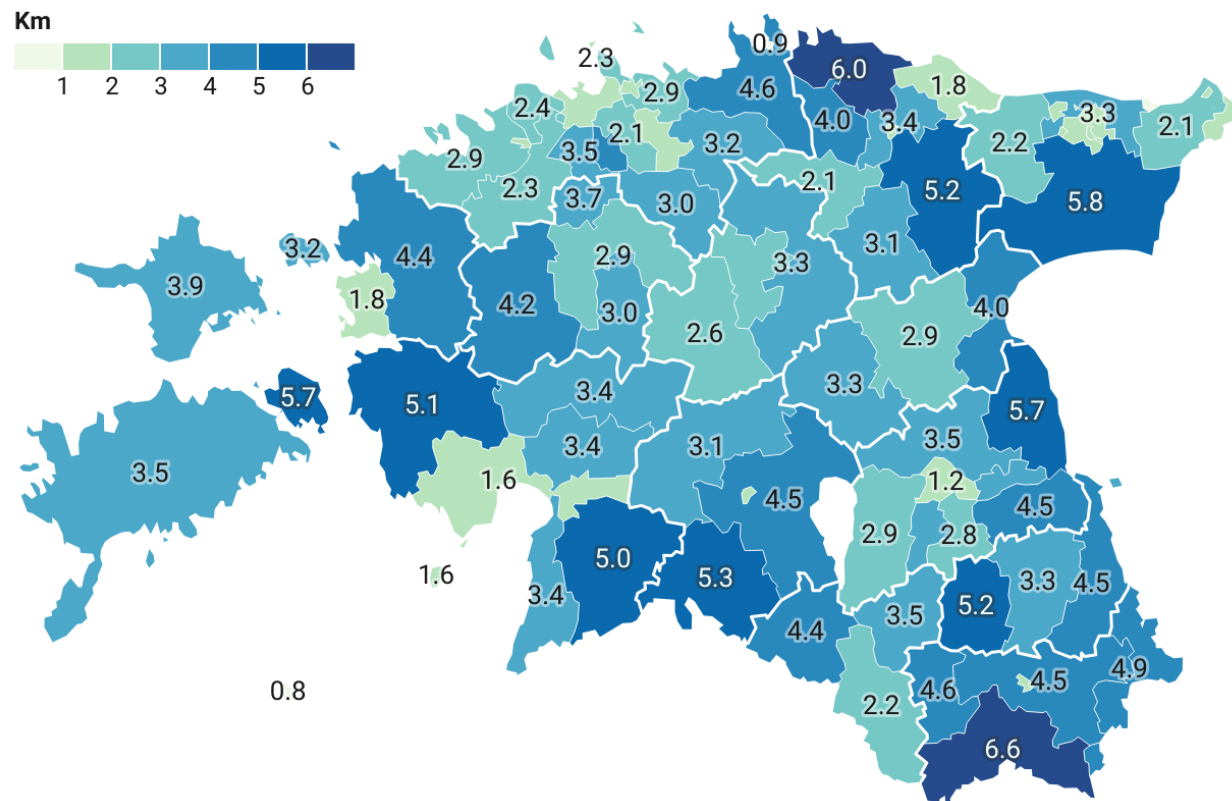

Allikas: [Arenguseire Keskus, 2025](#)

Märkused: paiknemisindeks (elukoht), teekond (Eesti teedevõrk); Arvutused ei sisalda erakoole. Lähimaks on arvestatud ka arvutuslikult lähima kooli 500m raadiuses asuv kool; Ruhnu ei ole sees, andmekaitse (liiga vähe lapsi)

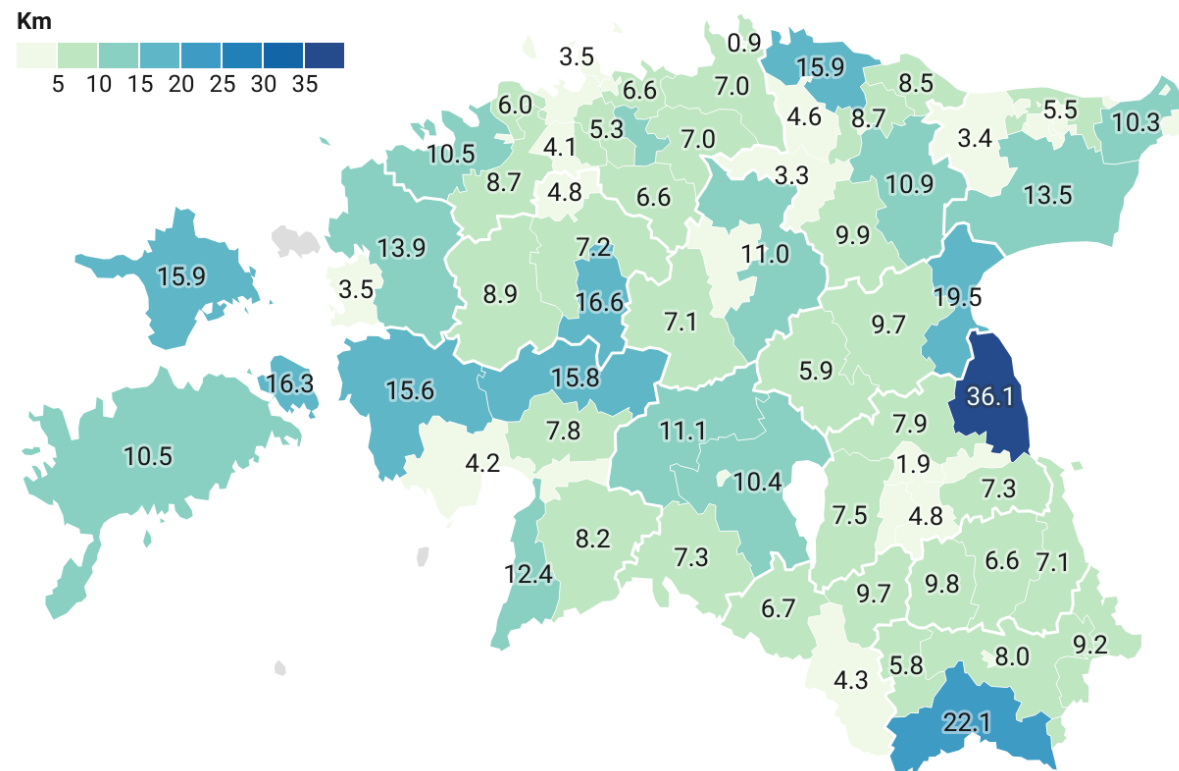
1.-6.kl kool asub keskmiselt 2km kaugusel

Kui kaugel on 1.-6.kl kool?

10.-12.kl kool asub keskmiselt 4,5km kaugusel

Kui kaugel on 10.-12.kl kool?

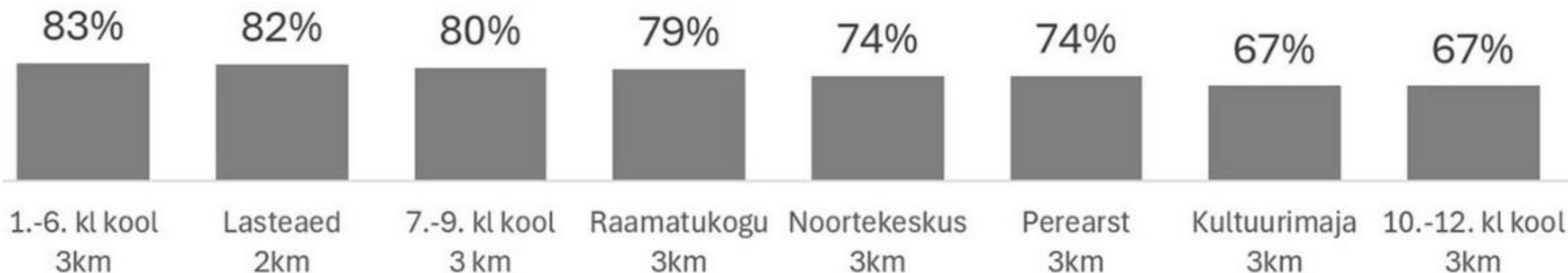
Allikas: [Arenguseire Keskus, 2025](#)

Märkused: paiknemisindeks (elukoht), teekond (Eesti teedevõrk); Arvutused ei sisalda erakoole. Lähimaks on arvestatud ka arvutuslikult lähima kooli 500m raadiuses asuv kool.

Kui kaugel asub keskmiselt teenuspunkt kodanikust, km

Kui paljudele jääb teenus 2 või 3 km kaugusele?

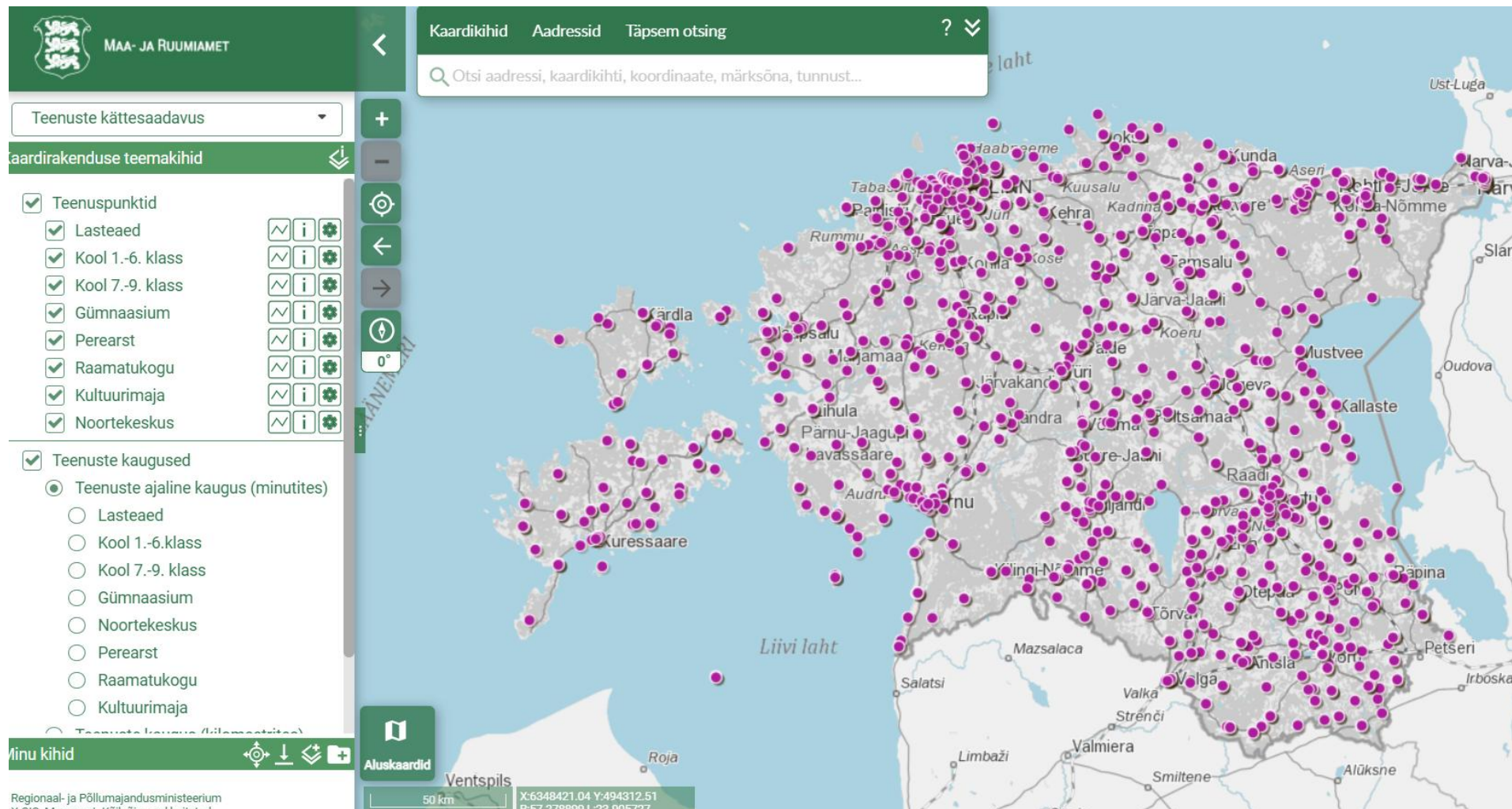

Andmed: Statistikaamet

Märkus: Teekonnad on arvutatud mööda Eesti teedevõrku, mitte linnulennult. Andmed: Statistikaamet

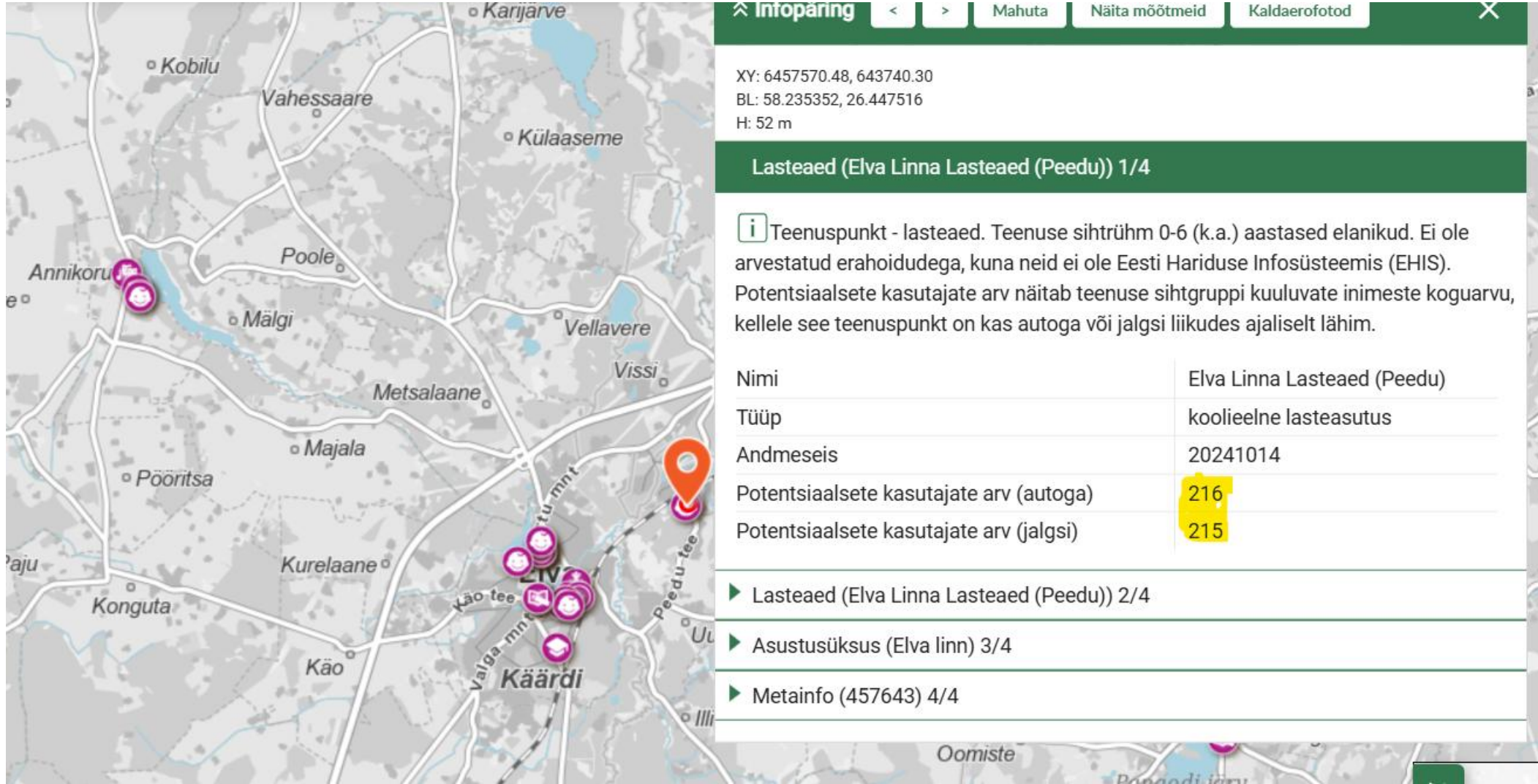
Avalike teenuste kaardirakendus – planeerimistööriist omavalitustele

<https://xgis.maaamet.ee/xgis2/page/app/tark>

Avalike teenuste kaardirakendus – planeerimistööriist omavalitustele

<https://xgis.maaamet.ee/xgis2/page/app/tark>

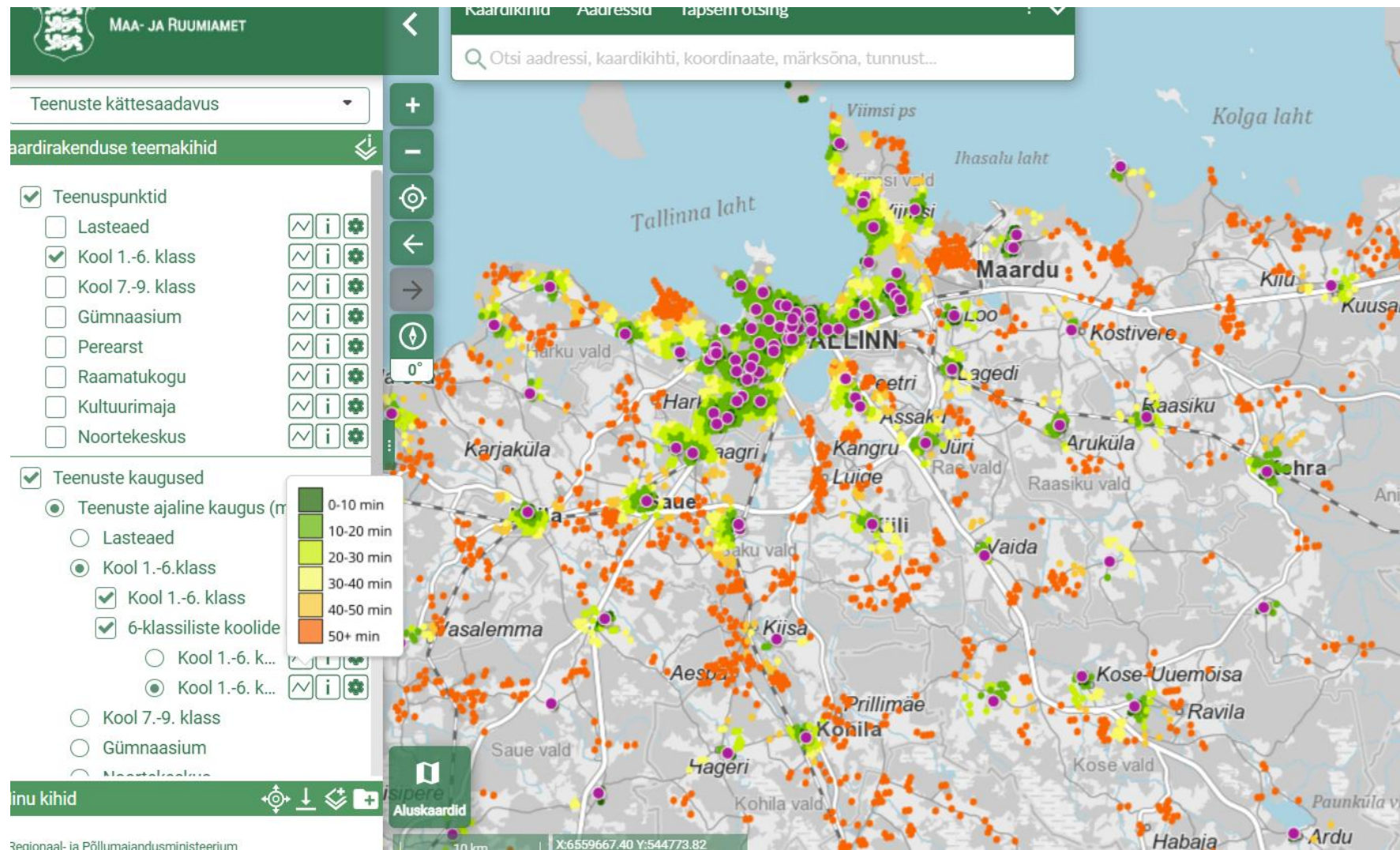
The screenshot displays the XGIS application interface. On the left, a map shows the area around Elva Linna Lasteaed (Peedu), with various locations labeled such as Kõrjarve, Kõbilu, Vahessaare, Kõlaaseme, Annikoru, Poole, Mägi, Vellavere, Vissi, Metsalaane, Majala, Põoritsa, Konguta, Kõõ, Kõõlaane, and Käärdi. A red location pin is placed on the map, corresponding to the selected service point.

The right panel shows the selected service point details:

- Intoparing** (Information)
- Coordinates: XY: 6457570.48, 643740.30; BL: 58.235352, 26.447516; H: 52 m
- Lasteaed (Elva Linna Lasteaed (Peedu)) 1/4**
- Teenuspunkt - lasteaed.** Teenuse sihtrühm 0-6 (k.a.) aastased elanikud. Ei ole arvestatud erahoidudega, kuna neid ei ole Eesti Hariduse Infosüsteemis (EHIS). Potentsiaalsete kasutajate arv näitab teenuse sihtgruppi kuuluvate inimeste koguarvu, kellele see teenuspunkt on kas autoga või jalgsi liikudes ajaliselt lähim.
- Nimi:** Elva Linna Lasteaed (Peedu)
- Tüüp:** koolieelne lasteasutus
- Andmeseis:** 20241014
- Potentsiaalsete kasutajate arv (autoga):** 216
- Potentsiaalsete kasutajate arv (jalgsi):** 215
- Lasteaed (Elva Linna Lasteaed (Peedu)) 2/4**
- Asustusüksus (Elva linn) 3/4**
- Metainfo (457643) 4/4**

Avalike teenuste kaardirakendus – planeerimistööriist omavalitustele

<https://xgis.maaamet.ee/xgis2/page/app/tark>

Jalgsi liikudes, kui
paljud lapsed
jõuavad lasteaeda
kui mitme minuti
jooksul?

Hariduse tulevik peitub nutikates toimimismudelites ja uuenemisvõimes

- *Kooliruumid kui täiendõppe ruumid – elukestev õpe vananevas ühiskonnas vältimatu
- *Kooli aula kui kultuurimaja ja huviringide koht
- *Raamatukogu nii koolile kui külale
- *Söökla kui külakohvik
- *Kooliruumid peale tunde kui noortekeskus
- *Kooliruumid suvel turistide kasutuses, sündmuskeskused
- *Kool teenib ise lisatulu
- *Õpetajate tööturg=kõik KOV õpetajad (tunnniplaanide ühtlustamine, laborite jagamine jne.

Kui suure osa ajast on teie koolid (aga ka teised teenusmajad) suletud ja kas sel ajal võiks seal muu elu olla?

Mida see tähendab KOVi eelarvele?

Kas rahastame olemasolevat struktuuri või piirkonna tulevast elujõudu?

Haridusvõrku, õpetajaid, transporti ja teisi teenuseid tuleb planeerida koos.

Kui suur on meie hariduspiirkond?

1. Riik
2. Maakond
3. KOV
4. Kool

KOV-i piirid ja KOVide arv on ajas muutunud kiiremini kui koolid.

“Et saada ülevaade sellest, kui palju on kümne aasta jooksul (2016–2025) Eestis haridusuuringuid toodetud, tuli läbi uurida üle kahekümne veebisaidi – ministeeriumidest uuringufirmadeni. /.../ Tagasihoidlik hinnang: Eestis sünnib kümne aastaga vähemalt 420 000 lehekülge haridusanalüüse ja raporteid. Kui kõik need lehed A4-formaadis välja printida ja virna tõsta, kerkiks ligikaudu 45 meetri kõrgune paberimägi – sama kõrge kui Pikk Hermann. Kui need lehed aga järjestikku maha laduda, moodustuks 125 kilomeetri pikkune „paberitee“ – teekond umbes Tallinnast Pärnusse.”

(Eesti inimarengu aruanne 2026)

3. Me teame palju, nüüd on vaja julgust vastutada ja tegutseda

Teadmist, andmeid ja analüüse on rohkem, kui suudame läbi töötada, kuid olemasolev teadmine ei jõua otsusteni

2016–2025): vähemalt 420 000 lehekülge haridusanalüüse ja raporteid. A4-formaadis välja prindituna – ca 45 meetri kõrgune paberimägi – sama kõrge kui Pikk Hermann.

Miks on meil uuringute üleküllus?

1. Vastutus hajub: kui kõik vastutavad, ei vastuta lõpuks keegi.
2. Institutsionaalne mälu kaob: inimesed vahetuvad, samad küsimused tellitakse uuesti.
3. Poliitiline tsükkel on lühem kui hariduse mõju: alustatakse uut enne, kui vana on lõpuni viidud.

9 / 10

OECD analüüsi järgi ei hinda üheksa haridusreformi kümnest isegi oma pikajalist mõju.

Meditisiinis ei jõua ükski vaktsiin isegi mitte pandeemia ajal inimesteni enne, kui selle mõju ja ohutus on põhjalikult tõendatud. Hariduses on olukord vastupidine.

VALIK EESTI HARIDUSSÜSTEEMI UURINGUTEST 2016–2025

ALUS- JA ÜLDHARIDUS

- Aaviksoo, J. 2024. Eesti hariduskulud 2022. Hariduskulude analüüsi töörühma raport. Haridus- ja Teadusministeerium.
- Aksen, M. jt 2018. Eesti üldhariduskoolides kasutatavad erinevad hindamissüsteemid. Lõpparuanne. Tartu Ülikool.
- Arenguseire Keskus 2023. Õpetajate ametist lahkumine. Lühiraport.
- Arenguseire Keskus 2023. Õpetajate järelkasvu tulevik. Trendid ja stsenaariumid aastani 2040. Raport.
- Arenguseire Keskus 2024. Matemaatikaõpetajate järelkasvu vajadus ja tööalternatiivid. Lühiraport.
- Arenguseire Keskus 2024. Õpetajate reserv Eestis. Lühiraport.

Argus, R., Rüütmaa, R., Cerschik, T., Bair, teooriatest, uuringutulemustest ja õp

Civitta 2017. Eestisse tagasi pöörduva

Eesti Uuringukeskus 2021. Õpetajaam

Elmi, K., Laimets, S. 2025. Viie generatsi

Ernst & Young Baltic AS 2016. Õpetajat

Fomotškin, S. 2024. Gümnaasiumide tu

Friedenthal, K., Toomsalu, H. Uudeküll, M. Young Baltic AS.

Heidmets, M. (toim) 2017. Õpikäsitus: t

Jürimäe, M. 2017. Lihtsustatud õppeke

Kindsiko, E. 2025. Eraõpetajate abi kas

Kitsing, M., Selliov, R. 2021. Koolide võr

Koreinik, K., Pöiklik, P., Selliov, R. 2021. G

Kreegipuu, T., Jaggo, I. 2017. HTMi aast

Kuk, I., Tagamets, E. 2023. Õpetajate t

Kultuuriministeerium 2023. Koolispor

Lamesoo, K. jt 2016. Teema "Keskcond

Lamesoo, K., Ader, A. 2016. Muutunud õ

Lang, A., Sandre, S.-L., Kallaste, E., Söme

Lusmägi, P., Mäestu, E., Rehema, M., Ein

Manning, E. Serbak, K. 2025. Gümnaasi

HARIDUSVÕRK

Arenguseire Keskus. Koolivõrgu kaardirakendus. – Arenguseire Ke

Cumulus Consulting OÜ 2021. Lääne-Viru maakonna haridusvõrgu.

Cumulus Consulting OÜ 2022. Hiiumaa haridusvõrgu analüüs. Hiium

Elva vald 2020. Elva valla haridusvõrgu analüüs.

Gravitas Consult OÜ, Pyramid Consult OÜ, Triip OÜ 2021. Võru valla h

Haridus- ja Teadusministeerium. Koolivõrgu kaardirakendus. – Har

Järva vald 2021. Järva valla hariduselu analüüs.

Kose vald 2025. Kose valla haridusvõrgu analüüs.

LevelLab 2022. Rakvere valla haridusasutuste tulemus-, tõhusus- ja

LevelLab 2024. Viru-Nigula valla haridusvõrgu analüüs.

Lüganuse vald 2021. Lüganuse valla haridusvaldkonna analüüs.

Maa- ja Ruumiamet. Avalike teenuste kauguse kaardirakendus. – M

MTÜ Hea hariduskorraldus 2023. Peipsiääre valla haridusvõrgu üm

Mulgi vald 2024. Mulgi valla haridusvõrgu analüüs.

Praxis, CentAR 2019. Elukestva õppe strateegia 2020 vahendami

Pöder, K., Veski, A., Lauri, T., Ferraro, S. 2023. Koolide ja koolivõrgu ef

Saar, M. 2024. Rõuge valla haridusvõrgu ümberkorralduste plaani

Sootla, G., Kattai, K., Viiks, A. 2020. Rapla maakonna omavalitsusku

Zahkna, P., Lippin, R., Linde, M. 2023. Harku valla koolivõrgu analüüs

Tapa vald 2024. Tapa valla üldhariduskoolide võrgu analüüs.

Tartu Ülikool 2025. Põhja-Sakala valla haridusvõrgu analüüs.

Teravik OÜ 2023. Setomaa valla haridusuuring. Haridusvaldkonna s

Setomaa vald.

Valk, A., Serbak, K. 2016. Võrdne ligipääs kvaliteetsele haridusele ja tõhus hariduskorraldus. Koolivõrk ja erakoolide

Väike-Maarja vald 2025. Väike-Maarja valla haridusvõrgu arengukava 2026–2035.

(ÕPI)LASTE VAIMNE TERVIS JA HEAOLU

Eesti laste vaimse tervise uuringu konsortsium 2024. Eesti laste vaimse tervise uuring. Lõpparuanne. Tartu Ülikool, Tervise

Arengu Instituut, Turu-uuringute AS.

”Me teame palju, nüüd on vaja julgust
vastutada ja tegutseda.”
(Eesti inimarengu aruanne 2026)

HUVIHARIDUS JA NOORTEVALDKOND

Aksen, M. jt 2018. Noorte osalus otsustusprotsessides. Lõpparuanne. Tartu Ülikool.

Allaste, A.-A., Nugin, R. 2020. Noorteseire aastaraamat 2019–2020. Noorte elu avamata küljed. Tallinna Ülikool, Eesti

Aps, J., Lillemets, A., Tõnus, D., Jürisaar, K., Piirsalu, K. 2018. Noorteühenduste mõju analüüs. MTÜ Sotsiaalsete Ettevõtete

Võrgustik.

Arenguseire Keskus 2025. Huvihariduse kättesaadavus Eestis. Lühiraport.

Ernst & Young Baltic AS 2016. Noorsootöös osalevate noorte rahulolu noorsootöoga. Lõpparuanne.

Espenberg, K. jt 2018. 19–26-aastaste noorte noorsootöös osalemise motivatsioon. Lõpparuanne. Tartu Ülikool.

Haugas, S., Allemann, M., Kendrali, E., Mägi, E. 2024. Kvalifikatsiooninõuete kehtestamine noortevaldkonnas töötamiseks:

välisriikide noortevaldkondade ja Eesti sidusvaldkondade kogemuste analüüs samasisuliste reformide elluviimisel.

Lõpparuanne. Mõttekoda Praxis.

Haugas, S., Kendrali, E. 2022. Noortevaldkonna tulevikutsenaariumid. Lõpparuanne. Mõttekoda Praxis.

ICF, Praxis, Tallinna Ülikool, Civitta Eesti 2022. Esialgused poliitikasoovitused. Noorte edu toetuseks – võimekuse arendamine

mitteformaalõppe loimimiseks formaalõppega (REFORM/SC2021/066).

ICF, Praxis, Tallinna Ülikool, Civitta Eesti 2022. Mitteformaal- ja formaalõppe loimimiseks formaalõppe

toetuseks – võimekuse arendamine mitteformaalõppe loimimiseks formaalõppe

Järv, E., Beilmann, M., Kaljuvee, E. 2020. Laste ligipääsetavuse uuring. CentAR.

Kivistik, K. jt 2023. Eesti noortevaldkonna töötajaskonna töötingimused. Balti Ü

Käger, M. jt 2016. Infotehnoloogiliste võimaluste rakendamine noorsootöös. Ba

Käger, M., Kivistik, K., Avdonia, K. 2021. Avatud noorsootöö, huvihariduse ja huvit

tõrjutusriskis noorte, sotsiaalse kaasatuse suurendamiseks ning vajadused ne

Uuringute Instituut.

Murakas, R. jt 2018. Noorsootöös osalevate noorte rahulolu noorsootöoga. Uuri

Nahkur, O. 2024. Ettepanekud valdkondade ülese laste heaolu näidikuks välja

näitel. Sotsiaalministeerium.

Pesti, M., Juuse, L., Kruusmaa, S. 2024. Huvihariduse valdkonna töötajaskonna t

Instituut.

Urmann, H., Tubelt, E., Remmik, M. 2023. Kohaliku tasandi noortevaldkonna raha

STATISTIKA JA UURINGUTE ANDMEBAASID

Eesti Maaülikooli digikogu. <https://dspace.emu.ee/home>

Eesti Statistikaameti andmebaas. <https://andmed.stat.ee/et/stat>

Eesti ülikoolide statistika (Rektorite Nõukogu). <https://statistika.ern.ee>

Haridusandmete portaal Haridussilm. <https://haridussilm.ee>

Haridusportaali. <https://haridusportaali.edu.ee>

Omavalitsuste valdkondlikud ülevaated, sh haridus. www.minuomavalitsus.ee

Statistikaameti noorteseire juhtimislaud. <https://juhtimislaud.stat.ee/et/dashboard-6/kogu-eesti-1>

Tallinna Tehnikaülikooli digikogu. <https://digikogu.taltech.ee>

Tallinna Ülikooli digikogu ETERA. <https://www.etera.ee>

Tartu Ülikooli digikogu. <https://dspace.ut.ee>

Teadusstatistika portaali Teadussilm. <https://www.etis.ee/Teadussilm>

Tõetamm ehk riigi oluliste näidukute mõõdupuu, sh haridus. <https://tamm.stat.ee>

Võrdsed võimalused arvudes. www.vordsedvoimalused.ee

Mida see tähendab KOVi eelarvele?

Mida me juba teame?

Ei tasu tellida uuringuid, mida on juba tellitud.

Kui meil pole head ühendatud pilti õpilaste vajadusest, tugiteenustest, õpetajate kättesaadavusest, osalusest ja tulemustest, siis on keeruline ressursi sihtida sinna, kus selle mõju oleks suurim.

VALIK EESTI HARIDUSSÜSTEEMI UURINGUTEST 2016–2025

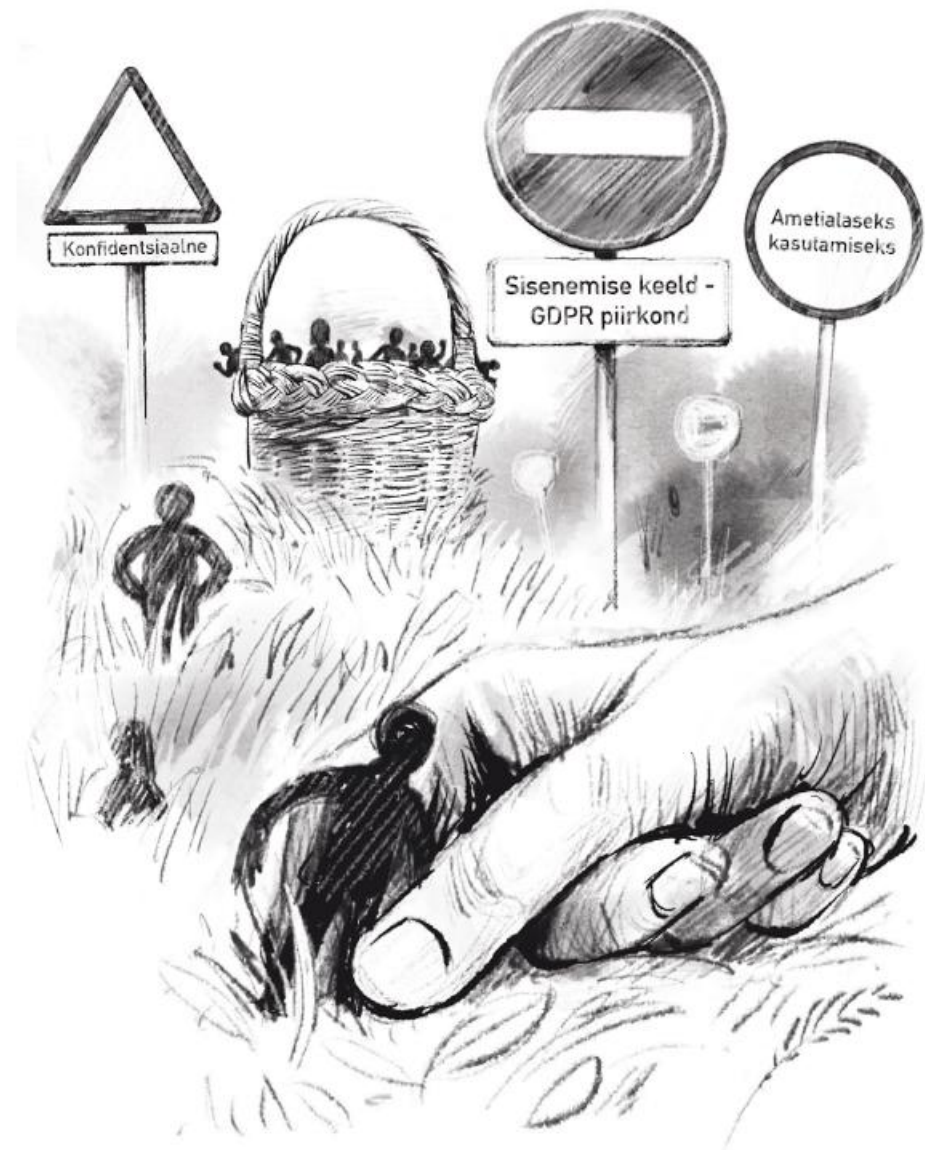
ALUS- JA ÜLDHARIDUS

- Aaviksoo, J. 2024. Eesti hariduskulud 2022. Hariduskulude analüüsi töörühma raport. Haridus- ja Teadusministeerium.
- Aksen, M. jt 2018. Eesti üldhariduskoolides kasutatavad erinevad hindamissüsteemid. Lõpparuanne. Tartu Ülikool.
- Arenguseire Keskus 2023. Õpetajate ametist lahkumine. Lühiraport.
- Arenguseire Keskus 2023. Õpetajate järelkasvu tulevik. Trendid ja stsenaariumid aastani 2040. Raport.
- Arenguseire Keskus 2024. Matemaatikaõpetajate järelkasvu vajadus ja tööalternatiivid. Lühiraport.
- Arenguseire Keskus 2024. Õpetajate reserv Eestis. Lühiraport.
- Argus, R., Rüütmaa, R., Cerschik, T., Baird, P. 2021. Mitmekeelsus, esimese ja teise keele omandamine. Peamistest teooriatest, uuringutulemustest ja õpetamismeetoditest. Kirjandusülevaade. Haridus- ja Teadusministeerium, Tallinna Ülikool.
- Civitta 2017. Eestisse tagasi pöörduvate perede laste õppima asumine. Lõpparuanne.
- Eesti Uuringukeskus 2021. Õpetajaameti kuvand ja atraktiivsus 2021. Uuringuaruanne.
- Elmi, K., Laimets, S. 2025. Viie generatsiooni juhtimise väljakutsed üldhariduse valdkonna näitel. Magistritöö. Tartu Ülikool.
- Ernst & Young Baltic AS 2016. Õpetajate tööaja kasutuse ja töö lisatasustamise praktikate uuring. Lõpparuanne.
- Fomotskin, S. 2024. Gümnaasiumide tulemusnäitajate analüüs. Haridus- ja Teadusministeerium.
- Friedenthal, K., Toomsalu, H. Uudeküll, K. 2018. Gümnaasiumi matemaatika ainekava rakendamise uuring. Aruanne. Ernst & Young Baltic AS.
- Heidmets, M. (toim) 2017. Õpikäsitus: teooriad, uurimused, mõõtmine. Analüütiline ülevaade. Lõpparuanne. Tallinna Ülikool.
- Jürimäe, M. 2017. Lihtsustatud õppekava ja põhikooli riikliku õppekava võrdlev analüüs. Teiste riikide – Soome, Leedu ja Šotimaa kogemuse võrdlus. Tartu Ülikool.
- Kindsiko, E. 2025. Eraõpetajate abi kasutamine Eestis. Lühiraport. Arenguseire Keskus.
- Kitsing, M., Selliov, R. 2021. Koolide võrdlus rahulolu ja õppimist mõjutavate tegurite põhjal koolide suurusgruppide lõikes 2021. aasta riikliku rahuloluküsitluse andmetel. Haridus- ja Teadusministeerium.
- Koreinik, K., Põiklik, P., Selliov, R. 2021. Gümnaasiumilõpetaja eesti ja võõrkeele oskust mõjutavad tegurid. Riigieksamitulemuste analüüs registriandmete põhjal. Haridus- ja Teadusministeerium.
- Kreegipuu, T., Jaggo, I. 2017. HTMi aasta-analüüs 2017. LTT erialadel õppimine Eesti kõrghariduses. Haridus- ja Teadusministeerium.
- Kukk, I., Tagamets, E. 2023. Õpetajate tööturu tõmbe- ja tõukejõud. Kirjanduse ülevaade. Haridus- ja Teadusministeerium.
- Kultuuriministeerium 2023. Koolispordi küsitluse tulemuste kokkuvõte.
- Lamesoo, K. jt 2016. Teema "Keskkond ja jätkusuutlik areng" ja teiste läbivate teemade rakendamine üldhariduses. Tartu Ülikool.
- Lamesoo, K., Ader, A. 2016. Muutunud õpikäsituse rakendamise ja selleks erinevate valikute pakkumise seire korraldamine, sh gümnaasiumis valikkursuste rakendamise osas. Projekti raport. Tartu Ülikool.
- Lang, A., Sandre, S.-L., Kallaste, E., Sömer, M. 2021. Alushariduse ja lapsehoiu uuring. CentAR.
- Lusmägi, P., Mäestu, E., Rehema, M., Einasto, M. 2021. Õpilaste liikumisaktiivsuse uuring 2021. Aruanne. Tartu Ülikooli Liikumislabor.
- Mäeja, E., Sarbak, K. 2025. Gümnaasiumide äärmiselt kõrge ja mitmekesine tegevus ja tegevuste vahelise lähimärgi gümnaasiumis.

“Hariduse suurim puudujääk on andmekorratus. /.../Kui tahame, et Eesti digiriik ulatuks lõpuks ka haridusse, peame esimesena küsima endalt, millises seisus on meie avaliku sektori andmetarkus, seejuure mitte andmete kogumise, vaid nende kasutamise tarkus. Praegu kogume hoolega, aga rakendame vähe. ”

(Eesti inimarengu aruanne 2026)

4. Eesti e-riigina alarakendab oma potentsiaali hariduses

Andmeid on palju. Juhtimiseks kasutame neid vähe.

Eesti kulutab haridusele ~6% SKTst, aga tervikpilti raha kasutusest ja mõjust on keeruline saada ([Aaviksoo, 2024](#)).

Andmete kogumise asemel on probleem andmete kasutamise tarkuses.

Andmed peaksid aitama KOVil näha probleemi enne, kui see muutub kuluks. Eesti: väga killustunud andmepilt

HTM

Haridussilm

TasemeharidusHaridustöötajadHuviharidusTäiskasvanuharidusKulud ja taristu

Targad otsused Haridussilma abil

Eesti hariduse teavevärv koondab alus-, üld-, kutse- ja kõrghariduse, keele- ja noortevaldkonna andmeid ning kajastab elukestvas õppes osalemise ja tööturule sisenemise edukusega seotud näitajaid. Samuti annab Haridussilm ülevaate haridusstrateegia sihtidest ning nende poole liikumisest.

Loe lähemalt →Juhendid

Statistikaamet

Statistikaamet

ESTI
Statistika

Juhtimislaud

Visuaalselt andmed kätte kinni ja mugavalt! Logi sisse ja loo oma juhtimislaud.

Ettevõtlus
Ettevõtlussektori andmed: majandusnäitajad, paik ja tööjõud, tööstustoodang, hinnad, innovatsioon.

Kohalik omavalitsus
Rahvastiku, majanduse, keskkonna ja sotsiaalelu andmed maakondade, linnade ja valdade kaupa.

Valdonnaülesed teemad

Arenguseire Keskus

Koolivõrgu kaardirakendus

Rakendus kuvab Eesti kaardil koolide praegused asukohad koos olulisemate statistiliste näitajate ja koolide korjealadega ning võimaldab simuleerida koolide paiknemist võrreldes alternatiivsete asukohtadega.

HARNO

edu.ee

ArvutidNoorteleNoortele juhtimislaud

Mis on noorteseire?

Uurimistulemuste arvestamine

Noorte uuringud

Seminarid ja koostööd

Kvaliteetihindamine

Uuringute toetamine

Noortevaldkonna teemaliste aruandete koostamine

Noorteseire väljanded

Blogi, teaduslikud uudised

Enamasti

Noorteseire juhtimislaud

Noorteseire juhtimislaud on loodud Statistikaameti, Hariduse- ja Noorteameti ning noortevaldkonna organisatsioonide ja kohalike omavalitsuste esindajate koostöös eesmärgiga muuta noorte ja noortevaldkonna andmed kättesaadavaks ja mugavalt kasutatavaks.

Noorteseire juhtimislaud - kellele ja miks?
Noorteseire juhtimislaud - kellele ja miks?

minuomavalitsus.ee

TeenustadValikudMajandusMaailmoliidusedUudisedSõnumidKontaktid

Vali aasta: 20202021202220232024

Noorsootöö teenustase 2024. aastal

Omavalitsuste arv teinute võttes

Maa- ja Ruumiamet

Maa- ja Ruumiamet

KaardihetkiAruandevõrgu ülevaade

Teenuste kättesaadavus

☒ Teenustepunktid

☐ Lasteaiad

☐ Koolid 1-6. klass

☐ Koolid 7-9. klass

☐ Gümnaasiumid

☐ Põhikoolid

☐ Raamatukogud

☐ Kultuurikeskused

☒ Noortekeskused

☐ Teenuste koostööd

☐ Käitajate arv

☐ Haldise ja arendusajad

Maailmas liigutakse järjest enam andmepõhise hariduspoliitika suunas

Island: laste ja noorte heaolu seirelaud

<https://www.farsaeldbarna.is/en/home>

Mælaborð um farsæld barna

Í janúar 2022 tóku farsældarlögin (lög nr. 86/2021) gildi og mörkuðu þau upphaf nýrrar nálgunar í þjónustu við börn á Íslandi. Löggjöfin varð til í kjölfar umfangsmikillar undirbúningsvinnu sem meðal annars fólst í þróun mælaborðs um farsæld barna.

Í mælaborðinu eru tekin saman tölfræðigögn er varpa ljósi á farsæld barna á Íslandi með heildstæðum hætti. Mælaborðið byggir á fimm grunnstoðum farsældar: 1) heilsu og vellíðan, 2) menntun, 3) þátttöku og félagslegum tengslum, 4) öryggi og vernd, og 5) lífsgæðum og félagslegri stöðu.

Markmið mælaborðsins er að veita yfirsýn yfir stöðu farsældar barna á Íslandi á hverjum tíma, með áherslu á viðkvæma hópa og samfélagslegar áskoranir. Jafnframt er því ætlað að fylgjast með þróun farsældar yfir tíma og aðstoða við að leggja mat á árangur innleiðingar farsældarlaga.

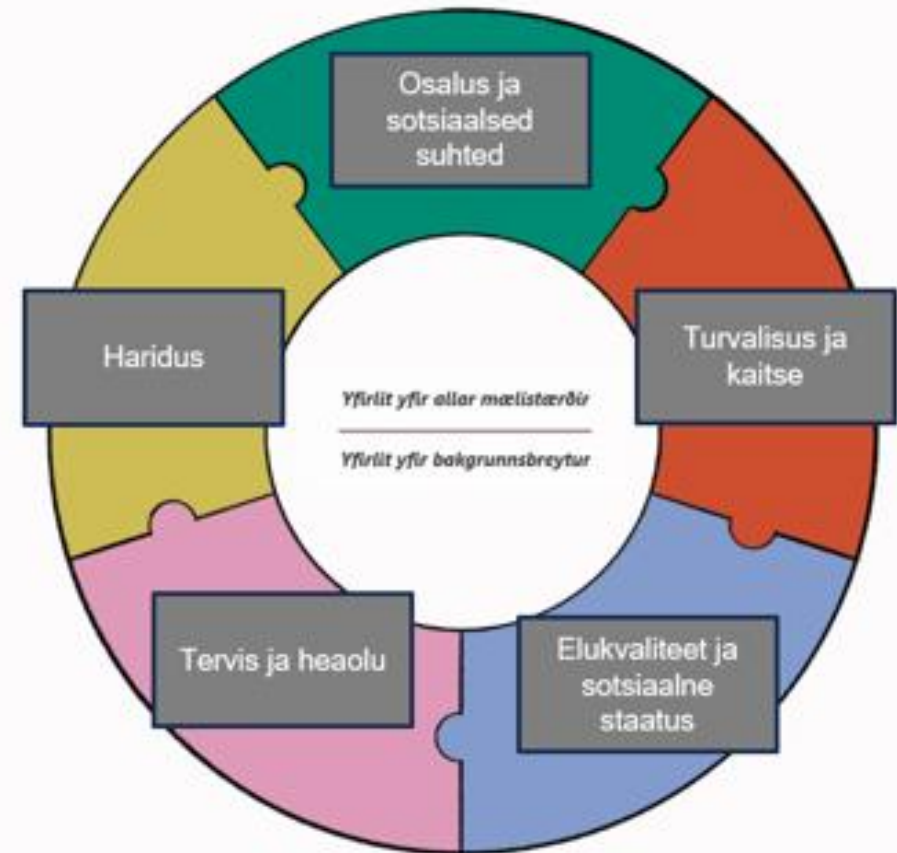
Frekari upplýsingar um uppbyggingu og þróun mælaborðsins má finna hér aftast í þessu mælaborðinu undir heitinu:

Mælaborð um farsæld barna

Athugasemdir eða fyrirspurnir berist til mm@mrn.is

Stjórnarráð Íslands
Mennta- og barnamálaráðuneytið

Mida see tähendab KOVi eelarvele?

Andmete killustatus ja vähene kasutamine juhtimiseks tekitab eelarvesse põhjendamatuid lisakulusid.

Näide: hariduslõhe tuvastamine toob tugevalt esile, et teatud koolid töötavad oluliselt keerulisemates tingimustes.

“Eesti haridust ei kurna mitte teadmatus, vaid algatuste üleküllus. Iga uus minister, ametnik või komisjon algatab järjekordse programmi, kuid keegi ei küsi, mis kõik veel teoksil on ja millest võiks loobuda. Kool ja õpetaja uputatakse reformide, strateegiate ja projektide alla, kuid ressursi juurde ei teki ning olemasolevat koormust ei kärbita. Tulemuseks on süsteem, mis teeb korraga kõike ja seepärast ei tee midagi hästi.”

(Eesti inimarengu aruanne 2026)

5. Eesti haridus vajab tervislikku lahutamistehet

Oleme harjunud küsima, mida kool veel peaks tegema.
Praegu on olulisem küsida, mida kool enam ei peaks tegema.

Millised kulud on harjumus, mitte vajadus?

"Teisiti ei saa seda teha..."

"Oleme alati nii teinud"

Mida see tähendab KOVi eelarvele?

Iga uus tegevus tähendab üht kolmest:

1. lisaraha,
2. lisatööd,
3. või millegi muu tegemata jätmist

4 tüüpilist valdkonda, kus KOV võiks endalt küsida, kas tegevusi on liiga palju:

1. projektid ja programmid (nt erinevate projektide rohkus koolides)
2. dubleerivad tugitegevused (igaüks vaatab inimest eri nurga alt)
3. aruandlus ja mõõtmine (OECD 9/10 tõdemus)
4. eraldi hoitavad teenused, mida saaks ühendada (nt ruumide kooskasutus kui mastaabisääst, õpetajate ühine jagamine ja ühise hariduspiirkonna loomine)

Mida peaks KOV järgmise eelarve tegemisel hariduse kohta teisiti küsima?

Millised laste rühmad meie KOV-is jäävad praegu haridusvõimalustest maha, mis on selle põhjus, millise investeeringuga me lõhet vähendame ja millise näitaja järgi aasta pärast teame, kas see töötas?

EIA põhisõnum	Eelarveküsimus
1. Haridus on Eesti tugevuse alus, kuid süvenev ebavõrdsus murendab seda	Kus on vajadus kõige suurem ja kas raha vähendab või taastoodab ebavõrdsust? Aruande järgi satuvad nõrga sotsiaalmajandusliku taustaga lapsed sageli koolidesse, kus napib ka õpetajaid, tugispetsialiste ja õppevahendeid – tekib „topelthalvemus
2. Tark haridus peab looma tarka arengut üle Eesti	Kas hariduseelarve toetab piirkonna elujõudu või ainult olemasolevat struktuuri? Milline koolivõrk tagab 5–10 aasta pärast kõigile tugeva kodulähedase põhihariduse ja piisavalt häid õpetajaid?
3. Me teame palju, nüüd on vaja julgust vastutada ja tegutseda	Millise otsuse saame teha juba olemasolevate andmetega?
4. Eesti e-riigina alarakendab oma potentsiaali hariduses	Kas eelarveotsus põhineb selle KOVi tegelikul vajadusel ja kas selle mõju on mõõdetav?
5. Eesti haridus vajab tervislikku lahutamistehet	Millest võiks hariduses loobuda, et õpetajal ja koolijuhil tekiks aega põhitegevuseks?

Kasulikke viiteid

- Eesti inimarengu aruanne: Haridus ühiskonna peeglis, 2026:

<https://2026.inimareng.ee/>

- Avalike teenuste (sh koolide) kättesaadavuse kaardirakendus, Maa- ja Ruumiamet:

<https://xgis.maaamet.ee/xgis2/page/app/tark>

- Koolivõrgu kaardirakendus (sh sündide arvu järgi tuleviku koolivõrgu simulatsioon), Arenguseire Keskus:

<https://arenguseire.ee/koolivorgu-kaardirakendus/>

- Avalike teenuste kättesaadavuse tulevik, Arenguseire Keskus, 2025:

<https://arenguseire.ee/raportid/kohalike-avalike-teenuste-aeg-ruumilise-kattesaadavuse-tulevik-trendid-ja-stsenaariumid-aastani-2050/>

- Kohalike omavalitsuste efektiivsus teenuste pakkumisel, EBS/Taltech/Arenguseire Keskus:

https://arenguseire.ee/wp-content/uploads/2025/07/2025_kovide-efektiivsus-teenuste-pakkumisel_uuring.pdf

- Õpetajate järelkasvu tulevik, Arenguseire Keskus:

<https://arenguseire.ee/raportid/opetajate-jarelkasvu-tulevik-trendid-ja-stsenaariumid-aastani-2040/>

- Koolide ja koolivõrgu efektiivsus, EBS/Arenguseire Keskus:

<https://arenguseire.ee/raportid/koolide-ja-koolivorgu-efektiivsus/>

- Eestisisene haridusränne üldhariduses, Arenguseire Keskus:

<https://arenguseire.ee/raportid/eestisisene-haridusranne-uldhariduses/>

- Eraõpetajate kasutamine Eestis, Arenguseire Keskus:

<https://arenguseire.ee/raportid/eraopetajate-kasutamine-eestis/>

